

het multiculturele element bestaat vooral uit de zeer diverse Joodse bevolking die vanuit de hele wereld in Israël haar thuishaven vond. Vanaf 1947, toen de VN Resolutie 181 aannam met het advies het mandaatgebied Palestina in te delen in een Joodse en een Arabische staat, is er sprake van een burgeroorlog met de Arabische Palestijnen. Daarnaast hebben de buurlanden - al dan niet gezamenlijk - geprobeerd Israël aan te vallen. Met verschillende landen heeft Israël inmiddels wapenakkoorden gesloten. Naar idee van Hirschfeld zijn er ook momenten geweest waarop beide partijen tot overeenstemming hadden kunnen komen. In 1995 zouden Jitschak Rabin en president Assad (Syrië) dicht bij een overeenkomst zijn geweest. En in 2007 waren premier Olmert en premier Abbas van de Palestijnse gebieden niet ver verwijderd van een vredesakkoord.

Belangrijke obstakels blijven de twisten over de grenzen, de status van Jeruzalem en de Palestijnse vluchtelingen (maar liefst 3,5 miljoen Palestijnen eisen recht op terugkeer).

Kernpunten van het Israëlisch-Palestijns conflict is een bijzonder handig boekje om te raadplegen bij behandeling van het Midden-Oosten in de bovenbouw. Er hoort ook een lesbrief bij met suggesties over hoe het materiaal in de klas kan worden behandeld.

Joke Noordstrand

Koning Abdullah II van Jordanië, *Onze laatste kans*

(De Bezige Bij: Amsterdam 2011), 349 blz., € 19,90.

In het tiende jaar van zijn regering begon koning Abdullah II van Jordanië aan *Onze laatste kans*, een boek over wat het meest fundamentele conflict in het Midden-Oosten lijkt: de kwestie Palestina. Hiermee treedt hij in de voetsporen van zijn vader, Hoessein, die in zijn regeringsperiode omstreeks dezelfde tijd een werk (*Uneasy Lies the Head*, 1962) het licht liet zien. Het is typisch om te zien welk een richtinggevende rol vader Hoessein speelt in het verhaal van Abdullah. Het boek beschrijft niet alleen dat beide koningen begaan waren met het vredesproces, maar belicht met name de rol die beide mannen hebben gespeeld in de toenadering tussen verschillende partijen in het vredesproces. De titel *Onze laatste kans* doet, evenals de monarchale status van de auteur, verwachten dat een doorwrochte visie op het conflict tussen Israël's en Arabieren uiteen wordt gezet. Ook de ondertitel *Streven naar vrede in gevaarlijke tijden*, schept de verwachting dat het driehonderdvijftig pagina's tellende boek een visie, of een 'derde weg' biedt. Helaas is niets minder waar. Als een ware promotiefilm van de koning, zijn vader, hun heerschappij en van het land Jordanië glijden de eerste driehonderd pagina's de pupillen binnen. De lezer neemt eigenlijk een verkapte, doch vermakelijk anekdotische autobiografie van Abdullah tot zich. Natuurlijk komt het contact tussen de Israël's en de Palestijnse partijen aan bod, maar alles is verweven in het levensverhaal van de koning. Tussen de regels door - waarin Abdullah's scholing in het westen, zijn bezoeken aan Irak (waar hij met bevreesde ogen Uday en Qusay Hoessein beziet) en

de vakantiekiekjes van zijn gezin de revue passeren, wordt dan toch geschreven over het conflict dat zich in de naburige staat voordoet. Uiteindelijk bepleit hij de tweestaten-oplossing waarover de details nader besproken dienen te worden, maar die volgens hem moeten leiden tot een 'zevenenvijftigstaten-oplossing', omdat het vrede brengt met zo veel Arabische en moslimlanden. Bijzonder aan *Onze laatste kans* is dat de auteur zich vanwege zijn positie kwetsbaar opstelt door uitspraken te doen over een conflict dat bij verschillende partijen zeer gevoelig ligt. In plaats van een voorstel is het werk een oproep tot

vrede. En misschien wel een oproep specifiek gericht tot het westen. Abdullah vestigt zijn hoop op de grote mogelijkheden, en in het bijzonder op de Verenigde Staten. Hij bewandelt een smalle weg door zo nu en dan voorzichtige kritiek te hullen in evenveel complimenten aan de geadresseerde. Hij wil voor een groot deel van de Arabische wereld spreken en laten zien dat men vóór alles, genoeg heeft van oorlog.

Robert Boonstra